Rudolf Steiner — Intelepciunea primitiva si noua intelepciune apocaliptica

Înţelepciunea primitivă şi noua înţelepciune apocaliptică • Somnul din templu •
Isis care vindecă • Imaginea Fecioarei • Stadiile anterioare ale evoluţiei • Coborârea Eului • Forţele viitorului

Stuttgart, 5 august 1908

Pentru a pătrunde mai bine în subiectul atât de amplu pe care ne-am propus să-l tratăm, să încercăm să ne facem o imagine foarte vie a opoziţiilor care ne apar atunci când comparăm universul cu pământul.

Găsim de o parte principiul suflet-spirit, de cealaltă principiul fizic-materie. Vom încerca să explicăm aceasta printr-un fenomen pe care îl întâlnim la vechii egipteni şi care este o enigmă pentru contemporanii noştri. Ne referim la somnul din templu. Acesta are la bază faptul singular că, la magii egipteni şi în general în civilizaţiile vechi, înţelepciunea preotilor era legată indisolubil de arta vindecării şi de sănătate. Oamenii din epoca noastră nu au decât o foarte vagă idee asupra raporturilor strânse care existau odinioară între înţelepciune şi sănătate, între cunoaştere şi arta vindecării.

Ştiinţa spirituală are misiunea de a reda omenirii simţul spiritual care stabileşte o legătură între înţelepciune şi sănătate. Să ne reamintim faptele expuse în conferinţa precedentă, să evocăm imaginea antică la care ne-a trimis tabloul Fecioarei cu pruncul, aşa cum a pictat-o Rafael pentru Capela Sixtină - cea a lui Isis cu Horus copil. Să ne amintim inscripţia din templul său: „Eu sunt cea care a fost, este şi va fi; nici un muritor nu-mi poate ridica vălul”. Exista o relaţie misterioasă între această zeiţă şi arta vindecării, în care ea îi iniţia pe preoţii egipteni. Din ultimele perioade ale acestei antichităţi ne parvine o relatare aparte asupra lui Isis: în momentele pe care Isis le petrecea printre nemuritori, ea se interesa îndeosebi de sănătatea oamenilor şi de arta vindecării.

Să dăm în câteva cuvinte o imagine a somnului din templu, care se număra printre remediile preoţilor egipteni. În acele vremuri, cel care suferea de unele tulburări ale sănătăţii nu era tratat cu remedii exterioare; nu existau decât foarte puţine astfel de remedii şi se foloseau foarte rar. Cel mai adesea bolnavul era dus în templu, unde era adormit. Nu era un somn obişnuit, ci un somn somnambulic atât de profund încât bolnavul putea avea nu numai vise haotice, ci adevărate viziuni. În

timpul somnului el percepea formele eterice din lumea spirituală şi magii cunoşteau arta de a acţiona asupra acelor viziuni; ei puteau să le ghideze şi să le dirijeze. Să ne închipuim un bolnav cufundat în somn, cu magul vindecător alături. De cum adormea bolnavul, adică de cum pătrundea într-o lume a formelor eterice, preotul dirija acel somn prin puterile care îi erau conferite prin iniţiere, şi care nu au putut fi obţinute decât în acele timpuri îndepărtate când se întâlneau condiţii de existenţă care acum sunt foarte rare, dacă nu chiar cu totul dispărute. Magul modela viziunile şi fiinţele eterice în aşa fel încât, ca prin farmec, celui adormit i se arătau fiinţe pe care atlantul le considerase zeităţi. Aceste forme divine s-au păstrat în amintirea diverselor popoare, regăsindu-se de exemplu în mitologiile nordice, germanice şi greceşti; dintre ele, cele care sunt legate de principiul oricărei vindecări erau aduse înaintea sufletului celui adormit. Dacă omul şi-ar fi păstrat trează starea de conştienţă n-ar fi fost niciodată posibil ca aceste forţe să fie determinate să acţioneze asupra lui. Preoţii dirijau însă aceste vise în aşa fel încât în ele pătrundeau forţe puternice, care armonizau şi ordonau corpul ale cărui forţe vitale erau în dizarmonie şi dezordine. Acest lucru nu era posibil decât prin atenuarea conştienţei de sine.

Somnul din templu avea deci o importanţă foarte reală. Acum vedem, de asemenea, de ce influenţa terapeutică a magilor era legată de o înţelepciune pe care nu o puteau primi decât prin iniţiere. Această legătură reiese foarte clar. Într-adevăr magii erau aceia care, redeşteptând în ei vechea privire care pătrundea în lumile superioare, posedau prin înţelepciunea lor forţele care se revarsă din lumea spirituală unde spiritul acţionează asupra spiritului. Astfel dobândeau puterea de a acţiona prin spirit asupra spiritului, şi înţelepciunea era legată intim de viaţa sănătoasă a corpului.

În vremurile vechi, această înălţare spre lumea spirituală avea în vedere şi un principiu al sănătăţii; ar fi bine ca oamenii să poată să înţeleagă din nou acest adevăr; atunci ar fi conştienţi de marea misiune a Antroposofiei. Ce altă misiune poate avea decât cea de a conduce pe oameni spre lumile spirituale, pentru ca să poată contempla sferele de unde s-au coborât. Desigur, în viitor nu se va

mai impune necesitatea somnului somnambulic - conştienţa de sine va rămâne intactă; totuşi forţa intensă a spiritului va acţiona asupra naturii umane; posedarea înţelepciunii şi contemplarea lumilor superioare vor da din nou naturii umane sănătate şi armonie.

În prezent, această relaţie dintre spirit şi principiile terapeutice este atât de ascunsă încât cei care nu sunt într-un fel sau altul iniţiati în profunda înţelepciune a misterelor nu pot să o conceapă: ei nu pot percepe faptele subtile care îi înconjoară. Dar cel a cărui privire nu este atât de superficială ştie că vindecarea depinde de condiţii foarte profunde.

Să luăm de exemplu o persoană atinsă de o anumită boală care are o cauză interioară, nu o fractură sau o boală a stomacului care au cauze exterioare. Cel care vrea să cunoască lucrurile în toată profunzimea lor va înţelege cu uşurinţă că posibilităţile de vindecare ale unui bolnav care se ocupă de exemplu de matematici sunt cu totul altele decât cele ale unui om pe care acestea nu-l interesează. Acest fapt vă arată ce legătură stranie există între viaţa spirituală a unui om şi sănătatea sa fizică. Desigur, nu trebuie să deducem de aici că gândirea matematică vindecă. Dar trebuie să înţelegem că sunt necesare condiţii diferite pentru a vindeca un om, în funcţie de faptul că el poate sau nu poate să gândească matematic. Să presupunem că două persoane suferă de aceeaşi boală. În realitate aceasta nu se întâmplă niciodată, dar putem să o presupunem. Una dintre ele se ocupă intens de matematică, cealaltă, dimpotrivă, a renuntat la ea. Se poate întâmpla ca a doua persoană să nu se vindece, în timp ce un tratament adecvat va reda sănătatea primei persoane. Acesta este un caz real.

Alt exemplu: starea sănătăţii unui ateu convins este cu totul alta decât cea a unei persoane cu un spirit profund religios. Şi de această dată se poate întâmpla ca dacă ambele persoane sunt atinse de o boală cea de a doua să se vindece, iar prima nu, deşi utilizează aceleaşi leacuri. Pentru gândirea modernă aceste relaţii par, în majoritatea cazurilor, nişte absurdităţi. Şi totuşi aşa este.

Care este cauza? Faptul că natura omenească este influenţată în mod diferit de ideile ataşate de lumea simţurilor şi de cele care s-au eliberat de aceasta. Gândiţi-vă ce diferenă este între cei care nu poate să sufere matematica şi cel căruia îi place. Unul zice: la ce-mi trebuie mie toate acestea? Nu vreau să mă ocup decât de ce pot percepe prin simţurile mele. Şi totuşi este necesar ca fiinţa omenească să-şi reprezinte lucruri pe care nu le poate vedea; de asemenea, este necesar să fie pătrunsă de gânduri religioase, căci acestea se sprijină pe lucruri intangibile, fără nici o legătură cu materia, cu exteriorul; într-un cuvânt, ele nu mai sunt legate de simţuri. Când se va reveni la preocupări spirituale, aceste lucruri vor influenţa pedagogia.

Să luăm de exemplu o noţiune simplă: 3 ori 3 egal 9. Copiii o înţeleg mai bine când nu este însoţită de nici o demonstraţie materială. Nu este bine să tot pui în faţa lor de trei ori câte trei boabe, căci ei nu se mai pot apoi debarasa de concepţia senzorială. Obişnuiţi-i pe copii să numere întâi pe degete, dar nu pentru prea mult timp, iar apoi să calculeze doar în gând; aceasta va avea un efect regularizator asupra sănătăţii lor.

Neputinta epocii noastre de a înţelege aceste lucruri se manifestă prin faptul că pedagogia modernă procedează exact invers. S-a introdus în şcoli numărătoarea, pe care se fac adunări, scăderi ş.a. cu bile, pentru a face lecţia mai clară pentru ochi. Prin acest sistem se doreşte să se facă perceptibil simţurilor ceea ce nu ar trebui sesizat decât de către spirit. Poate că este mai comod, dar cei care cred că este un bun principiu educativ să recurgi la tot acest material nu au nici o idee despre influenţa binefăcătoare a pedagogiei care îşi are originea în forţele spirituale. Un om obişnuit din copilărie cu concepte materiale nu va putea fi vindecat la fel de uşor ca cel obişnuit cu concepte spirituale, şi aceasta deoarece sistemul său nervos trăieşte în condiţii nesănătoase. Cu cât un om a fost mai obişnuit să gândească făcând abstraciie de materie, cu atât va fi mai usor să fie vindecat.

Din acest motiv în Antichitate se obişnuia să se utilizeze tot felul de figuri simbolice: triunghiuri, combinaţii de cifre. Pe lângă valoarea lor obişnuită, aceste figuri aveau

ca scop să ridice omul deasupra simplei perceperi a semnelor înscrise în faţa sa.

Dacă desenez un triunghi şi îl privesc ca atare, acesta nu are o valoare specială. Dimpotrivă, dacă văd în el simbolul trinităţii superioare a omului, acest simbol are un efect salutar asupra spiritului. Gânditi-vă însă că Ştiinţa spirituală trebuie să conducă pe om la contemplarea spiritului. Ea ne conduce de la ceea ce se petrece pe Pământ spre ceea ce s-a petrecut pe vechiul Soare, vechea Lună, vechiul Saturn. Dar dacă veţi reuşi să vă ridicaţi fără cârjele simţurilor până la ceea ce a fost odinioară, vă veţi însuşi concepţii care vor acţiona armonios asupra întregii voastre vieţi, chiar fizice. De aceea ştiinţa spirituală va redeveni marele remediu care a fost odinioară, atunci când preoţii Egiptului antic recurgeau încă, pentru a vindeca un bolnav, la o atenuare a Eului acestuia.

Ştiinţa spirituală posedă în sine o forţă a sănătătii. Mi se va obiecta desigur: antroposofii se simt cu toţii bine, nu există bolnavi printre ei? Trebuie să înţelegem că o persoană nu poate face prea multe pentru sănătatea sau pentru bolile sale. O mare parte dintre cauzele bolilor nu depind de personalitatea omului. Puteţi avea în prezent ideile cele mai sănătoase care, dacă aţi trăi în condiţii normale, nu ar fi niciodată o cauză interioară a bolilor; dar există alte cauze care sunt absolut în afara voinţei individuale, de exemplu acţiunea ascunsă a eredităţii, a influenţei dintre oameni, acţiunea unui mediu anormal etc. Sunt tot atâtea stimulente pentru îmbolnăviri pe care nu vom ajunge să le învingem decât cu timpul, printr-o gândire spirituală sănătoasă. Faptul că în epoca noastră oameni cu un spirit foarte sănătos se îmbolnăvesc, chiar foarte grav, nu este o dovadă că Ştiinta spirituală nu va avea în decursul veacurilor (şi vorbesc de veacuri, nu de milenii) o influenţă binefăcătoare asupra omenirii. Privirea înţeleptului percepe un viitor în care nu vor mai fi cauze interioare ale îmbolnăvirilor pentru cei care vor şti să trăiască în condiţii interioare şi exterioare de înţelepciune spirituală. Vor mai fi încă cauze externe, ele nu vor putea fi eliminate decât de către o ştiinţă medicală spirituală din ce în ce mai amplă. Iată deci că atunci când

înţelegem influenţa reală a spiritului somnul din templu nu mai este o enigmă pentru noi.

Care era deci puterea salvatoare evocată prin viziunile eterice ale bolnavului adormit? Erau *formele zeilor atlanţi*, printre care trăiau oamenii de altă dată atunci când îşi părăseau corpul fizic şi beneficiau de vederea eterică.

Mergând şi mai departe înapoi pe firul evoluţiei omenirii, ajungem, cu mult înainte de epoca Atlantidei, într-un timp când omul abia începea să devină ceea ce este el astăzi, când începea să capete acea personalitate individuală pe care o posedă astăzi. Această perioadă este *perioada lemuriană*.

Continentul Atlantidei, de unde au emigrat popoare spre Africa, Europa, Asia, s-a prăbuşit în imense catastrofe diluviene. Lemuria, o parte a pământului locuit de oameni înainte de epoca atlanţilor, a fost distrusă prin foc, prin catastrofe vulcanice. În epoca lemuriană omul a obţinut pentru prima oară conştienta de sine. Aceasta a constituit un pas enorm în evoluţia omenirii. Cum a ajuns omul la conştienţa de sine? Pentru gândirea materialistă modernă este greu să-şi imagineze vechea stare a omenirii. Omul de altădată nu era ca cel de astăzi, o fiinţă alcătuită din carne şi sânge, din oase şi muşchi. El avea o formă mai moale, plastică, aproape lichidă. Doar în decursul timpului s-a întărit, s-a concretizat în oase şi muşchi. În acele vremuri oamenii se înmulţeau cu totul altfel. Omul trăia atunci mai deplin în atmosfera terestră, care nu era constituită din aer pur ca în prezent, ci era plină de tot felul de vapori. Era o adevărată formă aeriană, străbătută de curenti din afară. Omul din acele vremuri se asemăna în oarecare măsură, cu toate că era ceva mai dens şi mai individualizat, cu un nor a cărui formă se modifică necontenit. Tot în acea perioadă vechiul mod de înmulţire asexuată a fost înlocuit prin reproducerea sexuată. Acest lucru s-a petrecut cu multe milioane de ani în urmă.

Prin acest nou mod de reproducere, primul germen al unui Eu a pătruns în omenire. Mai înainte, omul era îmboldit să facă să se nască din sine semenul său prin influenţe exterioare, incluse în sfera care îl înconjura. Aşa se făcea înmulţirea în acea epocă în care omul nu avea încă un Eu,

când era dotat cu o cunoaştere clarvăzătoare primitivă, când odihnea încă în întregime în sânul divinităţii. El nu putea spune: „Eu sunt”. El simţea aproximativ aşa: vedea că fiecare dintre acţiunile sale impresiona mediul în care se afla; astfel simţea că trăieşte în acest mediu; nu putea spune „Exist”, ci „Exist prin ceea ce mă înconjoară”. Se odihnea în sânul pământului plin de viaţă, străbătut de curenţii vieţii terestre. În acel timp nu exista încă nimic nesănătos; nu era nici boală, nici moarte, în sensul în care o concepem în prezent. Boala şi moartea au pătruns în omenire numai atunci când omul şi-a obţinut Eul şi în acelaşi timp capacitatea de înmultire sexuată. Trebuie să ne imaginăm într-adevăr că odinioară omul nu era fecundat de semenul său, ci primea din mediul care-l înconjura, aproximativ în felul în care respirăm acum, elementele fecundatoare. Ceea ce pătrundea în el îl fecunda şi îi dădea posibilitatea de a-şi reproduce semenul. Şi aceste forţe erau sănătoase şi curate, atât în omul care le primea cât şi în cel pe care îl reproducea. Preoţii egipteni ştiau asta şi îşi spuneau: cu cât mergem cu gândul mai departe înapoi spre acele timpuri în care domneau alte condiţii, cu atât mai mult ajungem la o stare în care boala nu exista. Chiar simpla vedere a zeilor pe care îi percepeau atlantii exercita o influenţă tămăduitoare, care se amplifica şi mai mult când preoţii dirijau contemplarea celui adormit spre acei oameni din epocile primitive care nu posedau încă în ei înşişi forţe de fecundare, ci le primeau din universul înconjurător. În faţa bolnavului adormit în templu apărea imaginea unei femei care naşte fără a fi fost fecundată de un muritor, a Fecioarei-Mamă cu pruncul, a zeiţei care fusese alături de oameni în timpul Lemuriei, dar care de atunci se ştersese din faţa ochilor lor. În Egiptul antic era numită *Sacra Isis*. Oamenii nu putuseră să o vadă în mod normal pe această Isis decât în vremurile când moartea nu apăruse încă; în starea sa normală de conştienţă omul era atunci în compania acestor forme virginale care îl înconjurau şi din care se năşteau semenii săi. Atunci când Isis nu a mai fost însoţitoarea vizibilă a oamenilor, atunci când s-a alăturat cercului zeilor, ea a continuat să se intereseze, din înaltul lumii spirituale, de sănătatea oamenilor, după cum spun preoţii. Şi când omul era pus, într-un mod anormal desigur, ca prin acel somn din templu, în situaţia de a contempla acea formă străveche, acea sacră Isis, zeiţa

exercita şi atunci asupra lui o influentă binefăcătoare, căci ea reprezenta principiul care exista în om înainte ca acesta să fie învăluit de un înveliş muritor. Nici un muritor nu i-a ridicat vălul, căci ea este fiinţa care „a fost" atunci când moartea nu pătrunsese încă în lume. *Ea îşi are rădăcinile în eternitate,* ea este marea entitate tămăduitoare pe care omenirea o va cuceri iarăşi, când se va cufunda din nou în înţelepciunea spirituală.

Iată deci ce s-a păstrat în minunatul simbol al Fecioarei-Mamă cu pruncul, pe care-l regăsim în tabloul Madonei. Putem afirma, din punctul de vedere al Ştiinţei spirituale, că acest tablou *are o acţiune tămăduitoare*. Căci el este, în contextul pe care l-am explicat, un leac. Chiar şi în zilele noastre exercită o influenţă tămăduitoare asupra sufletului omenesc căruia i se arată în somn această imagine a Fecioarei.

Să ne întrebăm acum: unde sălăşluiau aceste forţe fecundatoare în vremea când fiinţa omenească nu era încă fecundată de către semenul său?

Imaginati-vă pământul ca un nucleu solid, înconjurat de tot soiul de substanţe lichide, clocotitoare, de vapori de apă în care trăiau formele semilichide ale lemurienilor. Acest corp al pământului este luminat de soare, pe care nici un ochi nu-l poate percepe, pentru că organele de simţ nu se formaseră încă. Dar soarele străbate învelişul de nori şi de ceaţă şi cu razele lui pătrunde pământul cu forţe fecundatoare. Astfel, ceea ce este obiectul aspiraţiei fiinţelor omeneşti, Pământul îl primeşte de la entităţile spirituale invizibile ale soarelui. Există deci un Pământ luminat din afară de soare, pe care omul nu-l poate încă vedea; asupra acestui Pământ se revarsă nu numai căldura, ci în acelaşi timp forţa care există astăzi în fecundaţie. Acesta este raportul dintre Soare şi Pământ. Această influenţă, care acţiona atunci asupra formelor omeneşti cu reproducere asexuată, pare să fi fost o forţă virilă; ea era răspândită peste tot Pământul ca un produs al Soarelui. Astfel se petreceau lucrurile în primele epoci lemuriene.

Mergând şi mai departe în urmă, ajungem într-un trecut foarte îndepărtat când Pământul şi Soarele, care astăzi

sunt despărţite, erau încă unite. Căci odinioară Pământul şi Soarele nu alcătuiau decât un singur corp de care se lega şi tot ceea ce este de natură eterică, de natură subtilă. Să studiem epoca în care Soarele şi Pământul erau unite într-o formă asemănătoare cu un pişcot, în aşa fel încât una dintre pării, sfera mai mică (adică Pământul şi Luna) erau prinse de Soare. Să ne imaginăm Soarele ca un corp eteric de mari dimensiuni, de care atârnau împreună Pământul şi Luna. Razele solare circulau de la Soare la Pământ şi de la Pământ la Soare, căci ele nu formau decât un singur corp.

Sensul acestei evoluţii ne apare clar atunci când ne întrebăm ce s-ar fi întâmplat dacă Soarele s-ar fi îndepărtat cu totul de Pământ, după ce s-au despărţit, dacă n-ar mai fi îndreptat spre el razele sale, dacă după despărţire Pământul ar fi rămas singur. Pe suprafaţa sa orice formă de viaţă s-ar fi uscat, ar fi încremenit. A trebuit ca Soarele să-şi continue acţiunea sa fecundantă. Trebuie să percepem aceste schimburi între Pământ şi Soare ca o colaborare a două principii dintre care unul duce la o stagnare a vieţii în imobilitate pe când celălalt duce la exaltarea ei, la înflăcărarea întregii vieţi. Şi acest lucru se continuă; viaţa rezultă şi acum din Soare.

Să mergem acum încă şi mai departe înapoi, atunci când cele două corpuri cereşti nu erau decât unul, când forţele lor se contopeau.

Căci am trecut prin mai multe stadii ale evoluţiei terestre: la început Pământul mai era cuprins în masa Soarelui; într-un stadiu următor, nu mai era unit cu Soarele decât printr-o legătură slabă; în al treilea stadiu cele două corpuri s-au separat complet unul de altul. Doar în această din urmă perioadă Eul pătrunde cu adevărat în om şi apare înmulţirea sexuată; urmează apoi, în al patrulea rând, epoca atlantă şi, în sfârşit, epoca în care trăim, şi anume epoca de după Atlantida.

Atunci când pătrundem mai în profunzime în această structură a lumilor, ne dăm seama că toate evenimentele vizibile se datorează acţiunii unor entităţi spirituale. În vremea când Soarele şi Pământul alcătuiau un singur tot (vom reveni mai târziu asupra evoluţiei Lunii) globul acela era supus acţiunii armonizante a acestor fiinţe divine. Şi acestea trebuiau să fie foarte puternice pentru a putea ordona nişte forţe încă nediferenţiate.

Ce s-a întâmplat când Soarele s-a desprins? Fiinţele cele mai elevate şi acţiunile cele mai subtile s-au retras odată cu el şi de atunci înainte influenţează Pământul din exterior. Fiinţele care reprezintă viul propriu-zis, viaţa într-un continuu avânt, rămân în Soare; pe Pământ sunt aceia care, dacă ar fi lăsaţi de capul lor, n-ar putea să provoace decât distrugere, osificare, tenebre. În această a doua perioadă lumina şi întunericul cooperează.

În cel de al treilea stadiu se produce *coborârea Eului în om*. Începe timpul când un Eu conştient locuieşte în el. Omul resimte acest Eu conştient mai ales printr-o opoziţie, ajunge din ce în ce mai mult într-o stare când posedă două stări de conştienţă: una clară, o alta obscură. Prima îi vine de la Soare, a doua mai ales de la Pământ. Eul, principiu etern, oscilează între cele două stări: forma sa nepieritoare şi cea care se naşte şi moare. Dar entităţile care au fără întrerupere ceea ce omul nu poate avea decât cu intermitenţe se desprind din corpul Pământului. La început se detaşează entitatea care activează fecunditatea; ea va locui prioritar în Soare. Iar cea care dădea formei constanţă şi durată se îndepărtează împreună cu Luna. Soarele şi Luna se despart succesiv de Pământ.

Odată cu Soarele pleacă toate fiinţele care ar fi provocat o viaţă accelerată pe Pământ, dacă ar fi rămas unite cu el; odată cu Luna se retrag forţele care dau o formă imuabilă şi care ar fi produs întărirea şi pietrificarea. Pământul se află între acestea două. Pe Pământ omul primeşte orientări alternative, unele provenind de la Soare şi altele de la Lună. Astfel cei care au fost odinioară însoţitorii omului se despart de el.

În cea de a patra perioadă mai sunt încă prezenti dintre însoţitorii de odinioară aceia care s-au condensat până la un corp eteric divin şi s-au supus până la un punct unor slăbiciuni omeneşti. Acestea sunt *divinităţile eterice*, în compania cărora omul mai trăieşte încă în vremurile atlantilor. În epoca postatlanteană se pierde orice legătură, chiar şi cu aceşti zei, iar omul este aruncat pur şi simplu în lumea fizică; el nu mai poate trece pragul lumii spirituale.

Dar din acele vremuri străvechi a rămas o amintire a lumilor spirituale, şi legea repetiţiei, acţionând asupra omului, face să-i apară în suflet, sub forma *cunoaşterii*, ceea ce a simţit altădată sub forma *vieţii*. Odinioară a străbătut un număr de perioade în decursul cărora legături de diverse feluri l-au unit cu zeii în domeniul vieţii – aceste perioade se repetă şi acum pentru el, dar la nivelul cunoaşterii.

Marele potop atlantean a fost urmat de civilizaţia antică indiană în decursul căreia oamenii au retrăit în suflet şi în spirit timpul când Pământul şi Soarele erau încă la un loc. Divinitatea sublimă, care dirija atunci tot ceea ce exista, stăpânea pe acei oameni din primele timpuri postatlanteene; ei i-au dat un nume care a devenit în traditia lor *Brahman*, *Totul-unul.* Deci, în acea epocă era onorată o divinitate care a fost într-adevăr printre oameni, căci la începuturile evoluţiei terestre omul fusese un însotitor al lui Brahman, dar de această dată el îl resimiea prin cunoaştere, ca pe o sublimă abstracţiune.

În decursul civilizaţiei următoare, omul a ajuns să cunoască prin amintire timpul când Soarele şi toate forţele vieţii se despărţeau de forţele întunericului. Deci, în acea epocă omul a cunoscut o divinitate dublă, repetând astfel

în cunoaşterea sa religioasă ceea ce existase odinioară în viaţă, şi această dualitate a fost fixată în opoziţia dintre *Ormuzd* şi *Ahriman* (zeul binelui şi zeul negaţiei) aşa cum a fost concepută de perşi.

Ajungem în epoca când s-a produs despărtirea de Soare şi de Lună, Soarele luând cu el forţele fecundante, iar Luna pe cele care dau formă – formă perisabilă pentru oameni, dar durabilă pentru zei. Omul a resimţit această diferenţă în opoziţia dintre forţele solare de odinioară şi cele care acţionau acum. El a resimţit aceste forţe solare în cele ale lui Osiris al egiptenilor. Osiris este forţa Soarelui aşa cum s-a exercitat ea în cel de al treilea stadiu al evoluţiei terestre şi cum apare în cultul lui Osiris din cea de a treia perioadă postatlanteană. Iar Isis este forţa Lunii înainte de a se despărţi complet de Pământ, înainte de diviziunea sexelor, atunci când ea acţionează încă printr-un mod de reproducere virginal. Luna este imaginea pietrificată a lui Isis care s-a refugiat în ea.

În cea de a patra perioadă, cea a civilizaţiei greco-latine, omul a retrăit prin politeismul său amintirea estompată a epocii Atlantidei şi a numeroşilor zei eterici care s-au manifestat atunci.

Iar noi, în cea de a cincea epocă de civilizaţie, nu avem de retrăit nimic în amintire. Să vă pătrundă bine în suflet această idee: noi nu trebuie să repetăm nimic, nici o amintire trecută. Căci noi am creat o epocă care merge spre viitor, pe când cele patru precedente au fost *repetări* ale trecutului. Epoca noastră nu trebuie să zămislească o înţelepciune antică, ci o *înţelepciune nouă* care să fie capabilă nu numai să revină în trecut, ci şi să acţioneze profetic, ca o Apocalipsă, *privind în viitor*.

Vedem înţelepciunea antică pe care o păstrează misterele civilizaţiilor ce s-au scurs; dar înţelepciunea noastră trebuie să aibă un caracter de Apocalipsă (revelaţie prezentă) şi noi aceasta o sădim. Ne trebuie un *principiu nou de iniţiere* pentru a putea reface unitatea iniţială a omului cu lumea spirituală.

Aceasta este misiunea mişcării universale a Antroposofiei.

Nu este de mirare că atât de mulţi oameni au pierdut simţul înţelepciunii. Căci fără un principiu de iniţiere astăzi ea este greu de cucerit, mai greu decât în vremurile când amintirile de altădată puteau fi împrospătate. Şi deoarece este atât de greu, lumea sensibilă le apare astăzi oamenilor ca un deşert în care nu este Dumnezeu. Totuşi, împotriva tuturor aparenţelor, străvechea lume spirituală n-a murit; ea trăieşte şi acum cu activitatea ei roditoare, şi dacă oamenii o doresc, vor reintra în contact cu ea.

Atunci când, în epoca greco-latină, amintirea vechilor timpuri era pe punctul de a se pierde, s-a avut grijă să nu se întâmple aceasta; o sămânţă miraculoasă a fost depusă, pentru toate veacurile ce urmau să vină, în sânul îngheţat al Pământului, acea sămânţă pe care o numim principiul christic. Unită cu acest principiu al lui Christos, înţelepciunea apocaliptică, adevărata cunoaştere nouă a spiritului, se va manifesta; cea care nu numai că îndreaptă amintirea spre vremurile trecute, ci indică şi viitorul în mod profetic, ca prin aceasta să-i cheme pe oameni la acţiune creatoare. Această înţelepciune activă, rodnică, a ieşit cu adevărat din seminţele sădite în trecut.

Vedeii, deci, ce relaţie uneşte trecutul cu viitorul, care constituie deja domeniul acţiunii noastre actuale. În faţa noastră se arată orizontul viitorului şi, vorbind despre Univers, Pământ şi om, nu vorbim numai despre trecut ci şi de forţele viitorului. Căci Universul nu este numai un produs al trecutului, ci şi embrionul unui viitor în care Pământul nostru mai are încă o etapă lungă de străbătut. Căci omul are o perspectivă care în viitor depăşeşte domeniul terestru, şi dacă vrem să ştim cu adevărat ce este el, nu trebuie să privim numai înspre trecut, trebuie să analizăm ce acţionează astăzi în lume şi ce va acţiona în zorile ce vin.

Note de subsol

Table of Contents

Rudolf Steiner — Intelepciunea primitiva si noua intelepciune apocaliptica 1

Înţelepciunea primitivă şi noua înţelepciune apocaliptică • Somnul din templu • Isis care vindecă • Imaginea Fecioarei • Stadiile anterioare ale evoluţiei • Coborârea Eului • Forţele viitorului 3

Stuttgart, 5 august 1908 4

Note de subsol 17